

**РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ХОРОВОЇ
КУЛЬТУРИ У МУЗИЧНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ПРАЦЯХ
МИХАЙЛА ВЕРИКІВСЬКОГО**

Галина Медведик, викладач

*кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
ім. І. Я. Франка*

**РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ
У МУЗИЧНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ПРАЦЯХ
МИХАЙЛА ВЕРИКІВСЬКОГО**

Стаття присвячена аналізу музично-публіцистичної діяльності відомого українського композитора, хорового диригента, педагога та громадського діяча Михайла Вериківського.

Постановка проблеми. Висловлені у працях М. Вериківського музично-педагогічні ідеї актуальні і сьогодні, а деякі ще чекають на свою реалізацію в сучасній навчально-педагогічній та концертній діяльності. Зокрема, ним піднято питання щодо вдосконалення загального музичного виховання, творчого поєднання освіти та практичної діяльності, шляхів реорганізації музичної освіти, організації музичного життя, формулювання теоретичних і методичних засад української хорової школи. Власне, всі ці проблеми залишаються вельми актуальними й на сучасному етапі розвитку національної музичної культури та освіти.

Основна мета статті полягає в тому, щоб привернути увагу до музично-публіцистичної спадщини М. Вериківського, котра сьогодні фактично незаслужено забута. Більше того – чимало зі сказаного ним тільки тепер поступово впроваджується в музично-педагогічну практику, загальне музичне виховання, організацію концертно-музичного життя тощо.

Виклад основного матеріалу. Музично-публіцистична та музично-критична діяльність Михайла Вериківського до останнього часу не привертала до себе уваги як музикознавців, так і дослідників у галузі історіографії та джерелознавства. Мабуть, одна з причин цього те, що його статті, повідомлення, дописи, рецензії публікувалися в українських мас-медіа здебільшого упродовж 20-х та початку 30-х років ХХ ст., тобто в період національного піднесення та українізації. Як відомо, з початку 30-х років розпочалась активна фаза сталінізації, системного

нищення українського духу та культури зокрема. Тому М. Вериківському, як і багатьом тогочасним діячам, надто ризиковано було провадити свою національно-патріотичну лінію у науково-публіцистичній діяльності. Згадаймо до того ж його участь у роботі Першого Собору Української автокефальної церкви [9]. Тут з-поміж іншого, уважно розглядалося й питання функціонування української церковної хорової музики, до розвитку котрої частково причетний і сам М. Вериківський [7, 122 – 127; 6, 141 – 144]. Власне через ті та інші причини йому довелося фактично відійти в добу сталінської реакції від практики активного артикулювання своїх ідей та принципів у тогочасній пресі. Вітм, був і інший шлях – конформістський, яким вельми успішно “усплавився” інший талановитий композитор, науковець та хормейстер, а заразом і учасник того ж Собору УАПЦ Пилип Козицький. Зрештою, вимушено славив партію та Леніна й М. Вериківський, але у поміркованих дозах, без заперечень свого минулого, без надмірних політичних звинувачень своїх колег тощо*. Зрештою, генерально мова не про те.

Як уже зазначалося, М. Вериківський активно працював на українському мистецько-масмедійному просторі до початку 30-х років, а далі вряди-годи. Але і в подальші роки він написав цілий ряд праць, гідних уваги у контексті зазначеної теми.

Свої дописи 20-х років М. Вериківський переважно вміщував на шпальтах видань Музичного Товариства ім. Леонтовича (журнал “Музика”, “Українська музична газета”). Зміст та характер його праць багато в чому визначався

* Щоправда, принаймні в одній своїй праці він не уникнув помилкової політизації, зокрема супроти хормейстера та диригента Григорія Давидовського. Під псевдонімом Крем’янецький, що походить від назви міста Кременець, він опублікував статтю, просякнуту вульгарно-соціологічною проблематикою “побудови нового пролетарського суспільства” [8].

**РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ХОРОВОЇ
КУЛЬТУРИ У МУЗИЧНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ПРАЦЯХ
МИХАЙЛА ВЕРИКІВСЬКОГО**

безпосереднім зв'язком з безпосередньою творчою та організаційною діяльністю митця. Зокрема, питанням організації музичного життя присвячено статтю "Три проблеми". Натомість напрямки оптимізації та удосконалення рівня діяльності хорових колективів розглянуто у статтях "Сучасний стан мистецтва хорового виконання", "Мінімум музично-теоретичної підготовки хориста", "Про переписування хорових партій", "Про гастролування хорових диригентів" та ін. Таким чином, ці опубліковані роздуми стали безпосереднім виявом його практичного досвіду як педагога та хормейстера, його праці у Музичному Товаристві ім. М. Леонтовича тощо.

Чимало уваги упродовж свого життя приділяв М. Вериківський і проблемі загального музичного виховання, творчого поєднання освіти та практичної діяльності. На початку 20-х років формулою його організаційно-педагогічної діяльності був виголошений ним в одній із праць девіз: "Якомога швидше організуємо українську музичну школу"! Відтак у цьому контексті постали різноманітні статті пропагандистського та суто теоретичного змісту [8]. Водночас треба згадати його особливе зацікавлення теорією відомого музиколога Болеслава Яворського. Зокрема, М. Вериківський пропонував покласти теорію ладового ритму Б. Яворського в основу музично-теоретичного виховання.

Оцінюючи стан тогочасної музичної культури України як далекий від задовільного, М. Вериківський аналізує "несприятливі музичному розвитку" соціокультурні умови попередніх десятиліть. З огляду на це творчість сучасних йому композиторів викликала у нього різні оцінки. Приміром, йому вдалося розгледіти у ранніх композиціях Василя Барвінського талановитого майстра своєї справи. З іншого боку, він добре усвідомлював, що необхідно докласти чимало зусиль для того, щоб виховати нову генерацію композиторів. Відтак він писав: "Коли наслідки цієї творчості будуть сумні, ми все ж таки не повинні розчаровуватися, не повинні закидати бездарність музичну "української нації". Бо нація тут, звичайно, – ні до чого! Зберіть 35 молодих Бетговенів або інших яких геніїв та посадіть їх у наші ведмежі кутки, – ви матимете приблизно ті ж наслідки, що їх дає творчість нашої провінційної молоді" [2, 185 – 188; 3]. Атмосфера "ведмежих кутків", на думку М. Вериківського, визначила наявність антихудожніх впливів у галузі хорового виконавства [5, 18].

Вдаючись до міркувань щодо шляхів реорганізації музичної освіти, він насамперед виступав супроти "схоластики й еквілібристики"

у музично-теоретичному вихованні. Водночас він закликав подолати "вузько книжковий й більш теоретичний, аніж практичний характер викладу, відсутність свіжої думки", повна відсутність "зв'язку, не тільки з сучасною музичною творчістю, а навіть з творчістю минулих віків, повне ігнорування нових досягнень в царині музично-наукової думки" [5, 18]. Важко не погодитись з цими міркуваннями, позаяк чимало з них не втратило свого значення й сьогодні.

На думку Михайла Вериківського, підняти невисокий стан культури виконання і взагалі стан української культури зможе збільшення хорових організацій з доброю музичною підготовкою. Необхідне уважніше ставлення до культури виконання з боку диригентів. Важливо проводити конкурси хорів і об'єктивно оцінювати їх виконавський рівень. Інтенсивність музичного життя в Україні повинно відбуватись і за рахунок концертнування видатніших музикантів, зокрема, гастролерів-диригентів з Європи. Натомість не обійтись і без відрядження найталановитіших українських музично-освічених диригентів за кордон [2, 188].

Висновки. Таким чином, ці кардинальні питання свідчать про підготовку серйозної бази для функціонування хорової школи на професійних засадах. Хорова українська школа визріла до формулювання теоретичних і методичних засад, які б узагальнили її практичний досвід. Тому Вериківський у своїх статтях фактично стає першим диригентом, який спробував викласти методично-виконавські риси диригентури в Україні. Він закладає фундамент професійної школи хорової майстерності.

З великою увагою ставився М. Вериківський до творчості молодих композиторів і особливо – до виховання хорових диригентів і хористів. Думки про розвиток української хорової культури зафіксовані у численних нотатках доповідей, у рецензіях, виступах у пресі. Саме йому належить ідея створення Хорового товариства України. Неодноразово висловлювався щодо організаційних, структурних та методичних засад існування цієї організації. Зокрема, ставив перед собою завдання підготувати посібник "Музичне виховання хору".

Упродовж 1949 – 1960 рр. він неодноразово звертався до розробки детального плану підручника, призначеного для музичного виховання хориста і цілого хорового колективу. В архіві композитора залишились численні акапельні вправи, методичні розробки, таблиці. У 1955 р. він виступив з доповіддю на Республіканському хоровому семінарі, присвяченому підвищенню

КОНЦЕРТНО-МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ СТРИЯ І СТРИЙЩИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

кваліфікацій викладачів хорових дисциплін навчальних закладів різних рівнів [1]. Незадовго до смерті – 1960 року – Михайло Вериківський розпочав розробляти ґрунтовний план теоретико-педагогічної праці “Хорове інтонування”.

У своїй багатолітній педагогічній діяльності на хоровому відділенні диригентського факультету Київської державної консерваторії Михайло Вериківський зосереджував пильну увагу на якісному підвищенні рівня підготовки українських хорових диригентів. Відданий ідеї високого професіоналізму, М. Вериківський притримувався думки, що й оперна студія консерваторії має виховувати не лише співаків, але й диригентів, хормейстерів, концертмейстерів.

У численних статтях, присвячених аналізу хорового процесу чи композиторського мислення, Михайла Вериківський постає перед нами як один з фундаторів комплексного формування української професійної хорової школи. Його педагогічні погляди суголосні сучасним культурологічним процес в Україні. Публіцистична спадщина М. Вериківського заслуговує на популяризацію та поглиблене вивчення.

1. Вериківський М. До вершин майстерності // *Музика*, 1971. – № 7.

2. Вериківський М. Музична творчість периферії // *Музика*, 1925. – № 4. – С. 185 – 188.

3. Вериківський М. Про кризу української музичної творчості // *Українська музична газета*, 1926. – № 3.

4. Вериківський М. Про музично-теоретичне виховання // *Музика*, 1924. – № 4 – 6.

5. Вериківський М. Сучасний стан мистецтва хорового виконання // *Музика*, 1923. – № 8 – 9. – С. 18.

6. Козаренко О. Сакральна творчість українських композиторів ХХ століття в контексті національних музично-семіотичних процесів // *Українське музикознавство. Науково-методичний збірник*. – Київ, 2001, вип. 30. – С. 141 – 144.

7. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. Львів, 2000, – С. 122 – 127.

8. Крем'янецький. Г. М. Давидовський і “давидовщина” // *Українська музична газета*, 1926. – № 2.

9. Перший Всеукраїнський православний церковний Собор УАПЦ 14 – 30 жовтня 1921 року. Документи і матеріали. – Київ – Львів, 1999.

Оксана Миронова, музикознавець

Львівської обласної державної філармонії

КОНЦЕРТНО-МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ СТРИЯ І СТРИЙЩИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглядаються проблеми формування українських творчих колективів м. Стрий та регіону Стрийщини у складних суспільно-політичних умовах початку ХХ століття. У зрізі загального розвитку музичної культури Галичини подається аналіз концертного життя одного конкретного регіону – духовного спадкоємця Львова як культурної столиці.

Актуальність дослідження. Для останньої третини ХХ століття домінуючою тенденцією у наукових дослідженнях стало зростання інтересу до культурної спадщини українського народу. Особливу увагу мистецтвознавців привертають процес і формування та розвитку української музики у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття.

Цей період для Галичини характерний значним пошквалом музичного життя, яке настало на західноукраїнських землях у 60-х рр. ХІХ ст. Це поставило перед громадськістю питання про тісніше згуртування місцевих музичних сил, передусім хорових колективів, які могли б

обслуговувати ті або інші музичні заходи.

Уже на початку ХХ століття в Галичині активно діяла сітка хорових товариств “Боян”, утворювалися аматорські театральні гуртки, силами педагогів та учнів Львівського вищого музичного інституту ім. М. Лисенка та його філій відбувались концерти тощо.

Серед авторів, які звертались до цієї проблематики: Л. Кияновська, Л. Ярославич, С. Стельмащук, О. Яцків, Р. Сов’як, Ю. Булка, Й. Волинський, Л. Мазепа, С. Павлишин, Л. Ханік, Н. Костюк та ін. Все ж дослідження, присвяченого українській концертній музичній культурі окремого регіону, такого, як Стрийщина, досі не було